

Årsmelding

2002

Initiativ for etisk handel (IEH)

IEH medlemmer per 31.12.2002

Bedrifter	
1.	Bama Gruppen
2.	The Body Shop
3.	Coop
4.	Fabel Tekstil
5.	Hakon Gruppen
6.	KappAhl
7.	Norgesgruppen
8..	Rema 1000
9.	Windco

Organisasjoner	
10.	Fellesforbundet
11.	GRIP
12.	Handels og servicenæringens hovedorganisasjon (HSH)
13.	Handel og Kontor i Norge
14.	Kirkens Nødhjelp
15.	Landsorganisasjonen i Norge (LO)
16.	Norsk Folkehjelp

1.0 Forord

Initiativ for etisk handel (IEH) ble stiftet 27. november 2000 av Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjonen, Coop Norge, Kirkens Nødhjelp og Landsorganisasjonen i Norge.

Den overordnede målsettingen for IEH er å legge til rette for at norsk import bidrar til en sunn sosial og økonomisk utvikling i opprinnelseslandene. For å bidra til dette vil IEH arbeide for at varer og tjenester ikke bli produsert ved brudd på grunnleggende og globalt anerkjente faglige og menneskelige rettigheter og at myndigheter og bedrifter aktivt arbeider for forbedringer. I tillegg vil IEH arbeide for at norske myndigheter gjør det enklere å handle varer fra land i sør.

Mye av arbeidet i 2002 har gått med til å utarbeide konkrete og praktiske verktøy som særlig medlemsbedriftene kan bruke for å følge opp de målsettingene som ligger i IEH plakaten. Det er blant annet utviklet både opplæringspakker, risikoskjemaer og rapporter om enkeltland. I tillegg har organisasjonen bistått medlemmene med annen praktisk service gjennom møter, seminarer og annen informasjonsutveksling.

I løpet av 2002 rekrutterte IEH 3 nye medlemmer og det ble lagt et godt grunnlag for ytterligere rekruttering i 2003.

Det er styrets oppfatning at det arbeides seriøst og bevist hos alle medlemmene med å implementere de forpliktelsene som ligger i plakaten.

IEH har også i løpet av 2002 hatt en god dialog med norske myndigheter i forhold til arbeidet med etisk handel og spørsmålet om økt import fra sør. I tillegg er foreningen sikret økonomisk støtte fra NORAD. Sett i sammenheng med utviklingen når det gjelder rekruttering er styrets målsetting om å bli økonomisk selv bærende på drift innen 2005 innen rekkevidde.

Styret mener det er lagt et grunnlag for videre utvikling av IEH. Hovedutfordringen blir å fortsette arbeidet med å yte praktisk bistand til medlemmene samt å rekruttere flere nye medlemmer.

Gunstein Instefjord
Styreleder

2.0 Styrets arbeid

Styret har i 2002 bestått av følgende medlemmer og personlige varamedlemmer:

Fram til årsmøtet 21. mars 2002

Medlem	Personlig varamedlem
Fredrik Gjernes, Kirkens Nødhjelp (Møteleder)	
Ivar Jørgensen, HSH	Ingrid Thin Bjerke, HSH
Leif Olsen, HSH	
Katrin Beate Theodorsen, LO	Terje Kalheim, LO
Elin Enge, Norsk Folkehjelp	Ivar Christiansen, Norsk Folkehjelp
Svein Tevasvoll, Coop Norge	Marit Bjerås, Coop Norge
Hilde Vanvik, The Body Shop	Camilla Karstensen, The Body Shop

Fredrik Gjernes ble av styret valgt som møteleder etter at tidligere styreleder Stein Villumstad måtte trekke seg grunnet ny jobb utenfor Norge. Leif Olsen tiltrådte også som ordinært medlem etter at Therese Hagtvedt trakk seg fra styret grunnet ny jobb.

Fra årsmøtet 21. mars og til 31.12.2002

Medlem	Personlig varamedlem
Gunstein Instefjord, Kirkens Nødhjelp (styreleder)	Fredrik Gjernes, Kirkens Nødhjelp
Ivar Jørgensen, HSH	Ingrid Thin Bjerke, HSH
Kate Lindgjerdet, Norgesgruppen	Thomas Angell, HSH
Terje Kalheim, LO	Øyvind Rongevær, LO
Elin Enge, Norsk Folkehjelp	Ivar Christiansen, Norsk Folkehjelp
Svein Tevasvoll, Coop Norge	Marit Bjerås, Coop Norge
Hilde Vanvik, The Body Shop	Camilla Karstensen, The Body Shop

Styret har i 2002 avholdt 8 styremøter og behandlet totalt 68 saker hvorav følgende saker har stått sentralt;

➤ Miljøutvalg

Styret har nedsatt et internt utvalg som arbeider med å lage innspill til hvordan IEH og medlemsbedriftene skal arbeide med å oppfylle de kriterier som IEH-Plakaten stiller til miljø. Utvalgets innspill forventes lagt fram for styret i løpet av våren 2003.

➤ Kontingent

Årsmøtet i 2002 vedtok at det var styret som skulle ha ansvaret for å fastsette kontingent. Styret vedtok å endre systemet slik at medlemsbedriftene nå betaler kontingent som en del av omsetning (1 promille) – men hvor det er satt en bunn og et tak (kr. 5000 og kr. 50 000). Medlemsorganisasjonene betaler fortsatt en fastsatt sum men som også ble satt noe høyere (nå kr. 20 000).

➤ Etiske retningslinjer for offentlig innkjøp

Styret har tatt initiativ overfor Arbeids- og administrasjonsdepartementet for å innføre etiske retningslinjer for offentlig innkjøp. Det ble i mars 2002 oversendt et brev om saken. IEH har foreløpig ikke fått svar på henvendelsen. Saken vil bli tatt opp igjen i 2003 gjennom en egen utredning og konferanse.

➤ UDs arbeid med Corporate Social Responsibility (CSR)

UD tok i 2002 initiativ til å utarbeide en helhetlig norsk CSR strategi. Som ledd i dette arbeidet har styret i IEH både i møter og brev til UD gitt innspill til innholdet i en slik strategi.

➤ Rapporteringsutvalg.

For å sikre åpenhet og framdrift i arbeidet med implementering av plakaten vedtok styret å nedsette et utvalg som skulle fremme forslag om rapporteringssystemer. Utvalgets forslag ble behandlet av styret.

➤ Informasjonsutveksling

Styret har etablert regler for informasjonsutveksling medlemmene i mellom på områder som innvirker på IEH sitt arbeid.

➤ Etiske retningslinjer for oljefondet

Styret har sendt brev til Finansdepartementet med oppfordring om å innføre etiske retningslinjer for det norske oljefondet. I den sammenheng har IEH også gitt innspill til det offentlig nedsatte utvalget som skal avlegge rapport innen 1. juni 2003.

➤ UD og u-landsimport

Styret i IEH har også drøftet og sendt brev til UD om importregler/restriksjoner for varer fra land i sør. IEH deltar også i utvalg som UD og NORAD har nedsatt på dette området.

Styret har også arbeidet aktivt med å sikre offentlig støtte til virksomheten og fikk i 2002 støtte fra UD og NORAD.

3.0 Sekretariatet

IEH sekretariatet har siden begynnelsen av 2002 bestått av daglig leder, Leif Iversen, og prosjektleder, Gunelie Winum. I 2002 har sekretariatet, i tillegg til medlemskontakt, prioritert å rekruttere nye medlemmer.

Sekretariatet har brukt tid på å bygge opp et nettverk, særlig i Norge men også internasjonalt. I Norge har sekretariatet hatt kontakt med BI's Center for Corporate Citizenship, Veritas sitt CSR forum og Birkebeinerlaugets Bedriftsutvikling (BBU). I tillegg har sekretariatet et samarbeid med Max Havelaar og Forum for Utviklingshandel. Det er også utviklet et samarbeid med forskningsinstitusjonene FAFO og Christian Michelsen Instituttet (CMI).

Internasjonalt har sekretariatet særlig kontakt med Ethical Trading Initiative (ETI) i Storbritannia og Social Accountability International (SAI = SA 8000) i USA. En av sekretariatets ansatte har gjennomført kurs i Social Auditing (SA 8000).

Det er også utviklet en kontakt med Clean Clothes Campaign i Nederland og i den forbindelse den nederlandske forskningsinstitusjonen SOMO.

4.0 Aktiviteter og resultater

År 2002 har vært et år med høy aktivitet for foreningen. Nedenfor redegjøres i grove trekk for oppnådde resultater.

➤ Rekruttering av medlemmer

Målsettingen for 2002 var å rekruttere medlemmer med særlig fokus på næringsmiddelindustrien og tekstilindustrien. I løpet av 2002 ble det rekruttert 3 nye bedriftsmedlemmer slik at foreningen per 31.12.2002 totalt hadde 16 medlemmer (9 bedrifter og 7 organisasjoner).

➤ Etablering av servicefunksjoner overfor medlemmer

IEH har utarbeidet et risikoskjema overfor 5 utvalgte land i Asia (regionen som medlemsbedriftene importerer mest fra). Skjema brukes nå av innkjøpsleddene for å vurdere risikoen for brudd på etiske krav i aktuelle importland eller områder.. Det er også utviklet en standard mal for etiske retningslinjer (Code of Conduct) og som også kan brukes i forbindelse med leverandøravtaler. I tillegg er det utviklet et egenerklæringskjema som medlemmene kan bruke for skaffe mer informasjon om sine eksisterende eller framtidige leverandører.

➤ Utvikling av informasjonsmateriell/mediekontakt

IEHs "Medlemsnytt" har kommet ut med to nummer i 2002. I tillegg har medlemmene fått tilsendt jevnlig "nyhetsvarsling" om aktuelle saker på e-mail. Web-siden oppdateres jevnlig med aktuelle nyheter og vi har kunnet registrere økende antall besøk på denne. IEH har også blitt kontaktet av elever og studenter som ønsket informasjon til bruk for oppgaver og studier. I løpet av 2002 ble det sendt ut 7 pressemeldinger og IEH har hatt 12 oppslag i riksdekkende/regional media.

➤ Tilbud om opplæring i bedriftene

IEH har i samarbeid med medlemsbedriftene utviklet et opplæringsprogram på CD rom hvor hovedmålgruppen er kategori/innkjøpsansvarlige. IEH har i tillegg deltatt på møter hos bedriftene hvor også andre ansatte (informasjon, markedsføring etc.) har fått informasjon om etisk handel og hvordan dette kan håndteres i praksis.

➤ Kompetanseoppbygging – gjennomføring av seminarer

I mai måned arrangerte IEH et seminar om etisk handel innen banansektoren i Costa Rica. På seminaret kunne de 50 deltakerne blant høre utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson innlede om regjeringens arbeid om handel med sør. Coop presenterte også den avtalen de hadde inngått med bananprodusenter på tre plantasjoner i Costa Rica, og som blant annet sikrer arbeiderne rettigheter i tråd med IEH plakaten.

I september arrangerte IEH også et frokostseminar for medlemmene og hvor KappAhl sitt arbeid med etisk handel ble presentert.

IEH sekretariatet har startet arbeidet med å utvikle et omfattende arkiv over relevant informasjonsstoff/bøker/rapporter etc. I tillegg er vår web-link rapport oppdatert.

➤ Feltundersøkelser, studier, pilotprosjekter

IEH har i løpet av 2002 utarbeidet 3 rapporter om situasjonen vedrørende faglige og menneskelige rettigheter. Det gjelder Kina, Thailand og Filippinene.

I tillegg har vi i samarbeid med Kirkens Nødhjelp engasjert Christian Michelsen Instituttet (CMI) til å utarbeide en egen rapport om Bangladesh . Denne forventes klar i løpet av våren 2003.

IEH har også gjennomført et eget besøk til Thailand og Filippinene for å vurdere muligheten for et prosjektsamarbeid (i samarbeid med GRIP). Hensikten er å plukke ut bedrifter i de to landene som vil være med å dokumentere forbedrede arbeidsforhold og som kan brukes som ”verktøy” for å selge flere av bedriftene sine varer på det internasjonale markedet.

➤ Rapportering om erfaringer og framdrift

IEH har i 2002 i samarbeid med medlemmene utarbeidet et rapporteringsskjema og som medfører at medlemmene årlig skal rapportere til IEH om framdriften i arbeidet.

5.0 Implementering av plakaten – rapport fra medlemmene

Av totalt 16 medlemmer har 15 avgitt rapport. Windco fikk dispensasjon fordi de først ble medlem høsten 2002.

Rapport fra bedriftsmedlemmene

Av de bedrifter som har avgitt rapport så har de en total omsetning på nær 80 mrd kroner og med 70 000 ansatte i Norge.

Hovedtyngden av medlemmene importerer mat (landbruksprodukter) fra sør. I tillegg utgjør også tekstil en hovedgruppe. Antall leverandører kan variere fra 1 til nærmere 1000. Svært få har totaloversikt over antall underleverandører/agenter. Når det gjelder importland og bransjer kan de i all hovedsak kategoriseres på følgende måte.

1. Europa	Dagligvare, tekstil, sko
2. Asia	Dagligvare, tekstil, sko, hvitevarer
3. Sør Amerika	Dagligvare
4. Afrika	Dagligvare

Over halvparten av bedriftsmedlemmene har laget egne interne etiske retningslinjer. Av de som har utviklet slike retningslinjer er disse enten i samsvar med eller bedre enn IEH Plakaten. Fire av medlemmene har utviklet et overordnet ledelsessystem for å sikre implementering av plakaten. Fire av medlemmene har drevet aktiv opplæring av egne ansatte med hensyn til implementering av plakaten. Stort sett alle medlemmene har informert ansatte og kunder om at bedriften er medlem av IEH.

Med unntak av hos ett medlem har alle leverandører fått informasjon om de etiske krav som stilles. I de fleste tilfeller reguleres dette gjennom et eget punkt i leverandøravtalen (omfatter også krav om informasjon til underleverandører/agenter). Det er noe varierende hvorvidt medlemmet har oversikt over om leverandør innfrir kravene i IEH plakaten. Få har derfor også oversikt over om det er land eller temaområder (barnearbeid, lønn, arbeidstid etc) hvor det er avvik mellom IEH plakaten og ”virkeligheten”. Hos fire av medlemmene har de oversikt over om hvilke leverandører som konkret arbeider med å innfri målsettingen i plakaten.

Hos fire medlemmer har medlemmet og/eller deres leverandører startet forbedringsprosjekter (i sør). Tre av medlemmene har startet arbeidet med et verifiseringssystem for å sikre implementering av plakaten. For de fleste ligger dette noen år fram i tid. Fire av bedriftsmedlemmene har igangsatt arbeid (inkludert kampanjer) i samarbeid med frivillige organisasjoner/fagbevegelsen i tilknytning til etisk handel.

Vurdering

Det er styrets vurdering at for mange av medlemmene er arbeidet med etisk handel og implementering av IEH plakaten nytt og ukjent terreng. En må derfor regne med at det vil ta noen år før helhetlige systemer er på plass. Det er likevel grunn til å understreke at arbeidet er kommet godt i gang selv om det fortsatt gjenstår en del. I løpet av 2003 bør derfor medlemmene få praktisk bistand fra IEH til å utarbeide konkrete målsettinger for det videre arbeidet.

Rapport fra organisasjonsmedlemmene

Med unntak av for ett medlem har alle organisasjonsmedlemmene iverksatt flere tiltak for å fremme etisk handel, både i Norge og internasjonalt. Det har særlig vært lagt vekt på informasjons- og opplysningsarbeide (særlig overfor egne medlemmer). Flere har også drevet kompetanseoppbygging hos partnere i sør. Ett av medlemmene har utarbeidet rapporter og gjennomført kampanjer i Norge relatert til etisk handel. Tre av medlemmene har vært engasjert i praktisk arbeid overfor IEHs medlemsbedrifter og to har vært engasjert overfor andre bedrifter. Fire av medlemmene har vært engasjert i arbeidet med å fremme etisk handel overfor norske myndigheter. Fire av medlemmene har (eller er i ferd med å få) egne etiske retningslinjer.

Vurdering

Det er styrets oppfatning om at de aller fleste av organisasjonsmedlemmene har en relativt høy aktivitet når det gjelder etisk handel. Spørsmålet framover blir om det er mulig å få til en sterkere koordinering av dette arbeidet som tjener IEH som organisasjon.

6.0 utfordringer

Skal IEH klare å bli økonomisk selvberende på drift i løpet av 2005 blir det helt avgjørende at foreningen klarer å:

- *rekruttere* flere medlemmer. Det ble gjort en betydelig innsats høsten 2002 for å nå ut til næringsmiddelindustrien, tekstilindustrien, sport og sko industrien. Disse vil sammen med møbelindustrien blir gjenstand for økt oppmerksomhet våren 2003.
- utvikle *verktøy* som særlig medlemsbedriftene vil ha nytte av. Her vil en videreutvikling av opplæringsprogrammet og flere landrapporter (inkludert de som bør inn i risikoskjema) stå sentralt. I tillegg skal det utvikles en startpakke for nye medlemmer. Det blir også viktig å videreutvikle vårt informasjonstilbud (særlig medlemsblad) til medlemmene.

Skal IEH kunne stå fram som en attraktiv medlemsorganisasjon betyr det også at IEH i 2003 må skaffe økonomisk handlingsrom for å iverksette nødvendige tiltak. Det må derfor arbeides videre med å sikre finansiering fra det offentlige i oppbygningsfasen av IEH.

Som det fremgår av rapporten fra medlemsbedriftene har få startet konkret arbeid overfor partnere/leverandører i sør. I løpet av 2003 vil det derfor bli viktig å starte arbeidet for å få erfaring med hvordan IEH og medlemsbedriftene kan arbeide med forbedringsprosjekter i sør.

Styret er også av den oppfatning at videre åpenhet og gjennomsiktighet i arbeidet hos medlemmene blir viktig for at organisasjonen skal kunne sikre seg legitimitet – både overfor forbrukere, myndigheter og potensielle medlemmer.